

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ**

ОРФОЕПІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

**Навчально-методичний посібник
для проведення лабораторних занять
(для студентів спеціальності 061 Журналістика
ОП «Журналістика»)**

Ужгород 2022

Рекомендовано до друку науково-методичною комісією філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол № 2 від 20 жовтня 2021 р.).

Рецензенти:

Соломін Євген Олександрович, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент;

Шаповалова Галина Валентинівна, кандидат філологічних наук, доцент.

Гецько Г.І. Орфоепічний практикум: навчально-методичний посібник для проведення лабораторних занять (для студентів спеціальності 061 Журналістика ОП «Журналістика»). Ужгород: ФОП Сабов А.М., 2022. 60 с.

У посібнику подано основний практичний матеріал із навчальної дисципліни «Орфоепічний практикум» для майбутніх медійників, запропоновано систему тренувальних вправ для вироблення нормативного, інтонаційно-виразного мовлення, техніки правильної вимови, відпрацювання мовленнєвого (інтонаційного) дихання та правильної дикції. Він допоможе здобувачам вищої освіти виробити навички аналізу власних мовленнєвих дій при творенні радіо- та телепродукту та розрізнення специфіки вимовних норм у сфері масмедіа.

Методичні розробки призначено для студентів 2 курсу філологічного факультету, що навчаються за спеціальністю 061 «Журналістика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Лабораторне заняття № 1-2. Орфоепічні норми та їх значення у професійній діяльності журналіста. Мішано-діафрагмаційне дихання – основа техніки мовлення. Професійні властивості та гігієнічні вимоги до голосу.....	5
Лабораторне заняття № 3-4. Основні вимовні норми у системі українського вокалізму. Методика оволодіння правильною вимовою звуків.....	7
Лабораторне заняття № 5-6. Основні вимовні норми у системі українського консонантизму. Тренування вимови складних звукових комплексів.....	9
Лабораторне заняття № 7-8. Основні закони милозвучності української мови. Корекція неорганічних вад мовлення.....	13
Лабораторне заняття № 9-10. Ритміко-інтонаційна організація мовного потоку. Основні фонетичні одиниці мовлення. Наголос. Інтонація та мелодика.....	17
Лабораторне заняття № 11-12. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування іменників у професійному мовленні.....	19
Лабораторне заняття № 13-14. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування займенників у професійному мовленні.....	22
Лабораторне заняття № 15-16. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування прикметників у професійному мовленні.....	25
Лабораторне заняття № 17-18. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування числівників у професійному мовленні.. ..	28
Лабораторне заняття № 19-20. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування прислівників у професійному мовленні.....	31
Лабораторне заняття № 21-22. Дикція в усному мовленні та методика оволодіння нею. Особливості наголошування дієслів у професійному мовленні.....	33
СКЛАДНІ ВИПАДКИ НАГОЛОШЕННЯ: КОРОТКИЙ СЛОВНИК.....	36
ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ.....	53
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ.....	56

ПЕРЕДМОВА

Метою викладання навчальної дисципліни «Орфоепічний практикум» є дати здобувачам вищої освіти необхідний теоретичний коментар щодо вимовних норм української літературної мови, запропонувати систему тренувальних вправ для їх засвоєння; допомогти їм виробляти звичку самостійно контролювати своє мовлення; виховувати почуття відповідальності за власні мовленнєві дії, мовленнєву культуру радіостанції чи телеканалу загалом.

Основні завдання навчальної дисципліни:

- 1) вивчення основних теоретичних понять та категорій української орфоепії, норм української літературної вимови, особливостей фонетичної природи українського наголосу та його функцій;
- 2) ознайомлення з поняттями про різні стилі говоріння та їхні особливості;
- 3) вироблення нормативного, інтонаційно-виразного мовлення, техніки правильної вимови, відпрацювання мовленнєвого (інтонаційного) дихання та правильної дикції;
- 4) вироблення вмінь підбирати потрібну інтонацію, яка б відповідала тексту та виражала всі його особливості;
- 5) вироблення навичок розрізнення специфіки вимовних норм у сфері масмедіа, аналізу власних мовленнєвих дій при творенні радіо- та телепродукту.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни «Орфоепічний практикум» є командні та індивідуальні проєкти; презентації результатів виконаних завдань; інші види індивідуальних та групових завдань із створення радіопроєктів; контроль у вигляді модульної контрольної роботи; залік.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 1-2.

ОРФОЕПІЧНІ НОРМИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА. МІШАНО-ДІАФРАГМАЦІЙНЕ ДИХАННЯ – ОСНОВА ТЕХНІКИ МОВЛЕННЯ. ПРОФЕСІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ВИМОГИ ДО ГОЛОСУ (4 год.)

План

1. Орфоепія як розділ мовознавства.
2. Основні правила української літературної вимови.
3. Порухення правил української літературної вимови.
4. Анатомо-фізіологічні передумови творення мовних звуків. Будова мовленнєвого апарату.
5. Фонетична транскрипція.

Завдання:

1. Опрацювати наукову публікацію *Наконечний М. Ф. З історії орфоепічних норм сучасної української мови: (Про одну традиційну рису української літературної вимови). Питання літературознавства і мовознавства. 1965. Вип. 1. С. 57–62.*
2. Записати авторський медіатекст фонетичною транскрипцією.
3. Переглянути художній фільм Тома Гупера «Король говорить» (2010). Зафіксувати способи (методи, вправи), завдяки яким британському королю Георгу VI вдалося подолати вади мовлення, аби стати голосом народу.
4. Відпрацювати артикуляційну гімнастику (фейсбїлдінг).

I. Техніка вібраційного масажу.

Енергійно постукувати пальцями обох рук:

- по крильцях носа із вимовлянням звука [м] (т. зв. «мукання»);
- по верхній губі із вимовлянням звука [в];
- по нижній губі зі вимовлянням звука [з].

II. Техніка для розроблення м'язів нижньої щелепи.

Обережні рухи нижньою щелепою зі сторони в сторону із закритим ротом.
Уникати різких рухів (5-6 разів).

II. Техніка для розроблення м'язів язика.

Закритим ротом виконати кругові рухи язиком перед зімкненими зубами з максимальним його напруженням (5-6 разів).

III. Вправа «Хоботок»

Закритим ротом із зімкненими губами, не показуючи зуби, виконуємо наступні рухи:

- 1) максимальна посмішка;
- 2) витягуємо губи максимально вперед у вигляді «трубочки/хоботка»;
- 3) рух «хоботком» вправо;
- 4) рух «хоботком» вліво;
- 5) рух «хоботком» вверх;
- 6) рух «хоботком» вниз;
- 7) максимальна посмішка;
- 8) вихідне положення.

Література

1. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
2. Залюбовська Л. Особливості орфоепії в мові засобів масової інформації. *Мандрівець: Видання «Наукових записок Національного ун-ту «Києво-Могилянська Академія»*. 2008. Вип. 2. С. 71–76.
3. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.
4. Наконечний М.Ф. З історії орфоепічних норм сучасної української мови: (Про одну традиційну рису укр. літ. вимови). *Питання літературознавства і мовознавства*. 1965. Вип. 1. С. 57–62.

5. Орфоепічний словник української мови: у 2 т. / уклад.: М.М. Пещак, В.М. Русанівський, Н.М. Сологуб та ін.; за ред. М.М. Пещак, В.М. Русанівського. Київ, 2001–2003.
6. Тимошенко П.Д. З історії формування орфоепічних норм української літературної мови (дожовтневий період). Українське усне літературне мовлення. Київ: Наукова думка, 1967. С.114–124.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 3-4.

ОСНОВНІ ВИМОВНІ НОРМИ У СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО ВОКАЛІЗМУ. МЕТОДИКА ОВОЛОДІННЯ ПРАВИЛЬНОЮ ВИМОВОЮ ЗВУКІВ (4 год.)

План

1. Артикуляційно-акустичні умови творення голосних звуків.
2. Особливості вимови голосних [а], [о], [у].
3. Вимова звуків [є] та [и] в українській мові.
4. Особливості вимови звука [і].

Завдання:

1. Опрацювати передмову до *Орфоепічного словника української мови: в 2 т. / уклад.: М.М. Пещак та ін. (К., 2001, 2003);*
2. Опрацювати наукову публікацію *Залюбовська Л. Особливості орфоепії в мові засобів масової інформації. Мандрівець: Видання «Наукових записок Національного ун-ту «Києво-Могилянська Академія». 2008. Вип. 2. С. 71-76.*
3. Змінити слова таким чином, щоб ненаголошені голосні стали наголошеними: *далеч, оселитися, звичайний, наливатися, глибокий, покидати, лежати, велич, зеленіти, кривенький, рученька, блищати, ущемити, зшивати.*

4. Виявити і зафіксувати в українських радіоефірах (на вибір студента) помилки щодо вимови голосних звуків.
5. Артикуляційний тренінг для формування правильної артикуляції голосних:

а). О - У - Е - І - И - А.

б). І - Е - А - О - У - И.

в). А - О - У - Е - И - І.

г). Е - И - І - А - О - У.

г). Ю - Ї - Є - Я - І - И.

д). Я - Є - Ю - Ї - І - И.

е). І - И - Ї - Є - Ю - Я.

є). І - Ї - Е - Є - У - Ю.

ж). И - Ї - Е - Є - А - Я.

Література

1. Гливінська Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія: навч. посіб. Київ : Логос, 2010. 416 с.
2. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
3. Залюбовська Л. Особливості орфоепії в мові засобів масової інформації. *Мандрівець*: Видання «Наукових записок Національного ун-ту «Києво-Могилянська Академія». 2008. Вип. 2. С. 71–76.
4. Іщенко О.С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення. Київ, 2012. 222 с.

5. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.
6. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / уклад.: М.М. Пещак та ін. Київ : Довіра, 2001, 2003.
7. Плющ Н.П., Бондаренко В.В. Сучасна українська мова. Орфоепія : навч. посіб. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 207 с.
8. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / За ред. М.М. Фащенко. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 176 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 5-6.

ОСНОВНІ ВИМОВНІ НОРМИ У СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО КОНСОНАНТИЗМУ. ТРЕНУВАННЯ ВИМОВИ СКЛАДНИХ ЗВУКОВИХ КОМПЛЕКСІВ (4 год.)

План

1. Вимова дзвінких і глухих приголосних звуків.
2. Фонемна кореляція [г] і [ґ].
3. Вимова губних і зубних приголосних звуків.
4. Вимова шиплячих звуків.
5. Особливості вимови звукосполучень.

Завдання:

1. Виявити і зафіксувати в українських радіоефірах порушення у вимові приголосних звуків.
2. Проаналізувати мовлення окремого журналіста (на вибір студента) щодо дотримання ним нормативності вимови приголосних звуків.
3. Відпрацювати артикуляційні вправи для дикції.

Вправа І. Тренування діафрагми, яка бере участь у процесі дихання. Вимова звука [й] з максимальним використанням діафрагмального дихання. Тобто

максимально застосовуємо живіт (нижню частину) і вимовляємо дзвінко звук [й] (30-50 разів), ніби всередині технічно набиваємо тенісний м'ячик. Аналогічно вимовляємо звук [б], але значно нижче.

Вправа II. Для тренування нижньої щелепи. Допомагає позбутися щелепного затиснення. Ставим руки на стіл і згинаємо їх у ліктях. Кисті рук складаємо в кулаки і підкладаємо під підборіддя (лікть обох рук стоять поряд). Читаємо артикуляційно чітко заздалегідь підготовлений текст, при цьому нижньою щелепою максимально тиснемо на кулачки рук.

Вправа III. Для тренування обох щелеп. Уявити, що в руці тримаємо велике яблуко і намагаємося його відкусити, максимально відкриваючи рот.

4. Відпрацювати вправи для формування правильної артикуляції приголосних.

Вправа I. Членороздільно вимовити (8-10 разів) дзвінкі приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Б - Д - Дз - З - Дж - Ж - Г - Ґ.

Вправа II. Членороздільно вимовити (8-10 разів) глухі приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

П - Ф - Т - Ц - С - Ч - Ш - К - Х.

Вправа III. Членороздільно вимовити (8-10 разів) пари дзвінких і глухих приголосних звуків української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Б - П, В - Ф, Г - К, Ґ - Х, Д - Т, Ж - Ш, З - С.

Вправа IV. Членороздільно вимовити (8-10 разів) сонорні приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

М - В - Н - Р - Л - Й.

Вправа V. Членороздільно вимовити (8-10 разів) губні приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

М - Б - П - В - Ф.

Вправа VI. Членороздільно вимовити (8-10 разів) зубні приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Н - Д - Т - Ц - З - С - Дз.

Вправа VII. Членороздільно вимовити (8-10 разів) передньопіднебінні приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Р - Ч - Ш - Ж - Й - Дж.

Вправа VIII. Членороздільно вимовити (8-10 разів) задньоротові приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Г - К - Г - Х.

Вправа IX. Членороздільно вимовити (8-10 разів) шиплячі приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Ш - Ч - Ж - Дж.

Вправа X. Членороздільно вимовити (8-10 разів) свистячі приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

С - Ц - З - Дз.

Вправа XI. Виконати кожне завдання на одному видиху, чітко вимовляючи всі звуки.

- 1) лі-ле-ло-ла-лу-ли-лє-ля-лю;
- 2) лі-лі, ле-ле, ло-ло, ла-ла, лу-лу, ли-ли, лє-лє, ля-ля, лю-лю;
- 3) лі-лі-лі, ле-ле-ле, ло-ло-ло, ла-ла-ла, лу-лу-лу, ли-ли-ли, лє-лє-лє, ля-ля-ля, лю-лю-лю;
- 4) лі-лі-ліл, ле-ле-лел, ло-ло-лол, ла-ла-лал, лу-лу-лул, ли-ли-лил, лє-лє-лєл, ля-ля-лял, лю-лю-люл;
- 5) лі-лі-лілль, ле-ле-лелль, ло-ло-лолль, ла-ла-лалль, лу-лу-лулль, ли-ли-лилль, лє-лє-лєлль, ля-ля-лялль, лю-лю-люлль.

Вправа XII. Виконати кожне завдання на одному видиху, чітко вимовляючи всі звуки.

- 1) ре, ра, ро, ру, ри, рі, ря, рю;
- 2) ре-ре, ра-ра, ро-ро, ру-ру, ри-ри, рі-рі, ря-ря, рю-рю;
- 3) ре-ре-рер, ра-ра-рар, ро-ро-рор, ру-ру-рур, ри-ри-рир, рі-рі-рір, ря-ря-ряр, рю-рю-рюр;

- 4) ре-ре-рерь, ра-ра-рарь, ро-ро-рорь, ру-ру-рурь, ри-ри-рирь, рі-рі-рірь,
ря-ря-рярь, рю-рю-рюрь;
- 5) рере-рере, рара-рара, роро-роро, руру-руру, рири-рири, рірі-рірі, ряря-
ряря, рюрю-рюрю.

Вправа XIII. Виконати кожне завдання на одному видиху, чітко вимовляючи всі звуки.

- 1) гбді, гбде, гбдо, гбда, гбду, гбди, гбде, гбдя, гбдю;
- 2) бдгі, бдге, бдго, бдга, бдгу, бдги, бдге, бдгя, бдгю;
- 3) вгді, вгде, вгдо, вгда, вгду, вгди, вгде, вгдя, вгдю;
- 4) вдгі, вдге, вдго, вдга, вдгу, вдги, вдге, вдгя, вдгю;
- 5) кпті, кпте, кпто, кпта, кпту, кпти, кпте, кптя, кптю;
- 6) пткі, птке, птко, птка, птку, птки, птке, птка, пткю;
- 7) фкті, фкте, фкто, фкта, фкту, фкти, фкте, фктя, фктю;
- 8) фткі, фтке, фтко, фтка, фтку, фтки, фтке, фтка, фткю.

Вправа XIV. Для відпрацювання правильної артикуляції проривного звука [б] вивчити скоромовку:

СІМЕЙНА ІСТОРІЯ

Був дехто на світі, і звався він Доб.

Дружину він мав, а її звали Моб.

Тримав він собаку на прізвисько Боб

І кішку на прізвисько Чітерабоб.

От якось зварила баранину Моб.

Сідає обідати дядечко Доб.

На частку чекають собака їх Боб

І кішка на прізвисько Чітерабоб.

Як тільки управився з кісткою Боб,

Залишив без кістки і Чітерабоб.

За кішку одразу вступилася Моб,

За Боба – хазяїн, звичайно, це Доб.

Пішов, посварившись, з дружиною Доб,

*І гірко ридає ображена Моб.
Та граються мирно на сонечку Боб
І кішка на прізвисько Чітерабоб.*

Література

1. Багмут А.Й., Борисюк І.В., Олійник Г.П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. Київ, 1994. 168 с.
2. Гливінська Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія : навч. посіб. Київ : Логос, 2010. 416 с.
3. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
4. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.
5. Овчинникова О. П'ять кроків до гарного мовлення. Мовленнєва комунікація: техніка мовлення. Одеса, 1997. 120 с.
6. Орфоепічний словник української мови: у 2 т. / уклад.: М.М. Пещак, В.М. Русанівський, Н.М. Сологуб та ін.; за ред. М.М. Пещак, В.М. Русанівського. Київ, 2001–2003.
7. Плющ Н.П., Бондаренко В.В. Сучасна українська мова. Орфоепія : навч. посіб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 207 с.
8. Погрібний М.І. Українська літературна вимова: Навчальний посібник з комплектом аудіокaset. Дніпропетровськ: Агентство «Трансформ», 1992.
9. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 7-8.

ОСНОВНІ ЗАКОНИ МИЛОЗВУЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

КОРЕКЦІЯ НЕОРГАНІЧНИХ ВАД МОВЛЕННЯ (4 год.)

План

1. Основні закони милозвучності в українській мові.

2. Засоби милозвучності української мови.

Завдання:

1. Опрацювати наукову публікацію *Сербенська О. Основні параметри милозвучності української мови. Теле- та радіожурналістика, 2016. Вип. 15. С. 258-266.*
2. Виявити порушення милозвучності у запропонованих реченнях.
 - А) *Вулиця була геть вся забита навантаженими хурами, що рухались двома зустрічними потоками.*
 - Б) *Кілька хвилин тому я ще сидів у своїй кімнаті й навіть гадки не мав, що доведеться податися в мандри.*
 - В) *Я загорнув Мілімані в свій плащ, підбитий чарівною тканиною.*
 - Г) *Він бачив все те на стелі, і я теж бачив, немов кадри кіно, що бігли угору по освітленій місяцем стіні.*
 - Г) *Дні й ночі приходили та відходили, а Мартін все сидів за столом і писав.*
 - Д) *Діти не злазили з каруселі цілу годину, та врешті одна заявила, що в неї уже голова іде обертом і вона бачить не одну карусель, а цілих три.*
 - Е) *Йшлося про життя і смерть, і я з всіх сил боровся з хвилями, що загрожували потопити мене: одна хвиля називалась математикою, друга – граматикою, третя – географією і т. ін.*
 - Є) *Ніде правди діти, пороку юний журналіст й не нюхав: армія і військова кафедра у інституті – речі дуже різні.*
 - Ж) *Неподалік сидів товстий лисий джентльмен середнього віку, він приїхав вчора ввечері.*
 - З) *Крім гіпотези про глобальне потепління, є ще і інша – про глобальне обледеніння.*
 - И) *Леді Грейсток лиш похитала головою, як і сотні разів перед тим, коли їм доводилось розмовляти на цю тему.*
 - І) *Хоч було темно, Іванько впізнав чоловіка, якого бачив не раз, бачив навіть того же таки дня у ліщині.*

ї) Повертаючися одинцем, Флорізелъ побачив, як з темряви вийшов чоловік і, шанобливо вклонившись, заступив йому шлях.

3. У запропонованому тексті з дужок обрати ті варіанти, які не порушуються основні закони милозвучності української мови.

СВІТОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Український народ – один (із, з) менших синів (у, в) сім'ї індоєвропейських народів. Ще його міфологія не розвинулась гаразд, як дуже раннє християнство (у, в) Києві, дуже рання візантійська християнська просвіта захопила (і, й) спинула її (у, в) самому процесі розвитку, повернула духовне життя (українського, вкраїнського) народу на іншу стежку. Але, не зважаючи на те, що християнські догмати (і, й) християнська мораль (уже, вже) (увійшли, ввійшли) (у, в) народне життя, ще (і, й) досі між народом не згинуло давнє поганство. Воно ще (і, й) досі держиться (у, в) житті народу, (у, в) обрядах (і, й) звичаях (у, в) колядках, щедрівках, веснянках, купальських піснях, (у, в) весняних іграх, (у, в) приказках, забобонах (і, й) ліках сільських знахарок. Основа давньої української міфології така сама, як (у, в) всіх арійських народів: то були небесні з'явища, котрі більш (од, від) (усього, всього) (уразили, вразили) фантазію (і, й) думку народу. Небо, засіяне зірками, сонце, місяць, зоря, хмари, дощ, вітер, роса, грім, блискавка – все те поперед (усього, всього) звертало на себе увагу, зачіпало фантазію (і, й) розбуджувало думку дужче (і, й) раніше, ніж земля (і, й) все, що на землі. Ще зачіпала людську мисль зміна літа (і, й) зими, тепла (і, й) холоду, дня (і, й) ночі, світла (і, й) темряви, вічна (і, й) незмінна боротьба на небі світлих (і, й) темних сил.

4. Придумати 5 словосполучень, у яких відбувається збіг однакових приголосних на межі слів (зразок: *факс Ксенії*). Відпрацювати їхню вимову (5-7 разів) із поступовим наростанням темпу.

5. Відпрацювати швидко і чітку вимову запропонованих словосполучень (5-7 разів поспіль): *король орел, хвала халві, лібрето «Ріголетто».*

6. Виявити порушення щодо милозвучності української мови на регіональному телебаченні.

7. Опрацювання дві різножанрові радіопрограми (на вибір студента) щодо дотримання вимовних норм.

8. Вивчити скоромовки:

а) *Бором брів бобер до брата борошна собі набрати, бо бобриха й бобренята будуть баньки виробляти.*

б) *Галасливі гави й галки в гусенят взяли скакалки. Гусенята їм телгочуть, що й вони скакати хочуть.*

в) *Ось приїхало таксі, ми поїдемо не всі. Хай старий сіда дідусь, а я ніжками пройдуся.*

Література

1. Дячук С.В. Порушення милозвучності української мови в сучасних ЗМК. *Держава та регіони*. 2013. № 2. С. 74–76.
2. Орфоепічний словник української мови: у 2 т. / уклад.: М.М. Пещак, В.М. Русанівський, Н.М. Сологуб та ін.; за ред. М.М. Пещак, В.М. Русанівського. К., 2001–2003.
3. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2002. С. 32–37.
4. Сербенська О. Основні параметри милозвучності української мови. *Теле- та радіожурналістика*, 2016. Вип. 15. С. 258–266.
5. Стахів М. Український комунікативний етикет: навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2008. 245 с.
6. Ющук І. Милозвучність української мови. *Дивослово*. 2018. № 10 (739). С. 43–46.
7. Ярмолінська М.В. Методологічні принципи дослідження мовної милозвучності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2017. Вип. 27 (1). С. 65–67.
8. Ярмолінська М.В. Проблема визначення й історія вивчення української евфонії. *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика*. 2017. Вип. 34. С. 96–109.

9. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2004. 331 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 9-10.
РИТМІКО-ІНТОНАЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ МОВНОГО ПОТОКУ.
ОСНОВНІ ФОНЕТИЧНІ ОДИНИЦІ МОВЛЕННЯ. НАГОЛОС.
ІНТОНАЦІЯ ТА МЕЛОДИКА (4 год.)

План

1. Фонетичне слово. Акцентно-ритмічна структура фонетичного слова.
2. Партитура тексту.
3. Особливості українського наголосу. Типи наголосів (словесний, логічний, фразовий, синтагматичний, емпатичний, наголос акцентної групи).
4. Функції наголосу в українській мові.
5. Поняття акцентами, акцентуаційної норми.
6. Інтонacja, пауза, мелодика.

Завдання:

1. Опрацювати наукову публікацію *Кобиринка Г. Лексико-семантична функція українського наголосу. Наук. зап. НаУКМА. Сер. Філол. науки. 2010. Т. 111. С. 21–23.*
2. Вивчити реєстр основних партитурних знаків.
3. Підготувати доповідь / презентацію на тему «Особливості мовлення одnogрупника», у якій звернути увагу на особливості вимови голосних, приголосних звуків, звукосполучень, правильність наголошування слів.
4. Відпрацювати читання авторського тексту з питальною, розповідною, окличною інтонацією.
5. Проаналізувати дві програми на одному телеканалі (на вибір студента) щодо дотримання акцентуаційних норм української мови.

6. Прочитати виразно вірш, голосом підкреслюючи ритміку, виразність, інтонаційну наповненість та емоційно-експресивну забарвленість:

*В саду, в ожинових куцах,
сміливе кошенятко зустріло
Чемного хруща на волохатих лапках.
І чемний хрущ йому сказав:
- Я радий вас вітати,
Бо я давно на друга ждав,
Я – хрущ. А вас як звати?
Але сміливе кошеня
Було не чемне, мабуть,
Бо не сказавши навіть «няв»,
Втекло чимдуж до мамі.*

А. Костецький

7. Вивчити скоромовки:

а) *Везе Сенька Саньку з Сонькою на санках. Санки скок, Сенька з ніг, Соньку в лоб, всі у сніг.*

б) *Два бобри брунатно-бурі бабрались в брудній баярі.*

Правда, добре, брате бобре. Дуже добре, друже бобре.

в) *Гном в гаю гуляв годину*

Назбирав грибів корзину.

Йшла Ганнуся в гастроном.

Йй ішов назустріч гном.

Ніс з грибами він корзину,

Дав Ганнусі половину.

Література

1. Багмут А.Й., Борисюк І.В., Олійник Г.П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. Київ, 1994. 168 с.

2. Борисюк І.В. Форми і функції інтонації українського спонтанного мовлення. Київ: Наукова думка, 1990. 200 с.
3. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів. *Телевізійна й радіожурналістика : зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2001. Вип. 4. С. 151-158.
4. Винницький В. Українська акцентна система : становлення, розвиток. Львів: Біблос, 2002. 578 с.
5. Головащук С. Словник наголосів. Київ: Наукова думка, 2003. 319 с.
6. Задорожний В.Б. Наголос як словотвірний чинник. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. 2015. №. 12. С. 58-63.
7. Кобирина Г. Лексико-семантична функція українського наголосу. *Наук. зап. НаУКМА*. Сер. Філол. науки. 2010. Т. 111. С. 21-23.
8. Левун Н. Наголошуймо слова правильно! *Бористен*. 2013. № 2. С. 22-26.
9. Левун Н.В. Шляхи засвоєння акцентуаційних норм української мови. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2014. Вип. 15. С. 110-117.
10. Пристай Б.Р., Пристай Г.В. Акцентні варіанти української мови: теорія, історія. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Сер. : Філологія. 2014. № 1107, Вип. 70. С. 110-114.
11. Склярєнко В.Г. Акцентологічний закон Гірта. *Мовознавство*. 1990 № 5. С. 11-16.
12. Франчук В.Я. Праці О. Потебні з акцентології. *Мовознавство*. 1971. № 3. С. 38-46.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 11-12.

АРТИКУЛЯЦІЙНО-ОРФОЕПІЧНИЙ ПРАКТИКУМ.

ОСОБЛИВОСТІ НАГОЛОШУВАННЯ ІМЕННИКІВ У

ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ (4 год.)

План

1. Основні норми наголошування іменників у професійному мовленні.

2. Акцентуація префіксальних, префіксально-суфіксальних та суфіксальних іменників.
3. Наголошування складних іменників та аббревіатур.
4. Особливості наголошування іменників іншомовного походження.
5. Наголошування прізвищ та географічних назв.
6. Подвійне наголошування іменників в українській мові.
7. Особливості наголошування іменників у сполученні з числівниками.

Завдання:

1. Опрацювати наукову розвідку *Левун Н.В. Шляхи засвоєння акцентуаційних норм української мови. Дослідження з лексикології і граматики української мови. 2014. Вип. 15. С. 110–117.*
2. Підготувати і записати авторське медіаповідомлення на тему «Інформаційні агентства України» з відпрацюванням правильної вимови власних назв та аббревіатур.
3. Установити значення наведених слів, що відрізняються наголосом. Скласти з ними речення. За потреби використати тлумачний словник.

Атла́с – а́тлас, брон`я – бро́ня, електрі́к – елѐктрик, прикла́д – при́клад, поді́л – по́діл, покій – по́кій, покрі́шка – по́кришка.

4. Дібрати 10 пар слів, у яких наголос виконує смислорозрізнявальну функцію.

Зразок: *Батьківщина: отримати ба́тьківщину – захища́ти Батьківщи́ну.*

5. Поставити наголос у словах, перевірити правильність наголошування за словником.

Виробі́ток, зага́дка, Полтави́щина, паралі́ч, позначка, куліна́рія, ві́льха, кварта́л, Гера́сим, осо́ка, догма́т, завда́ння, фарту́х, поду́шка, спи́на, чорнозе́м, ца́рина, щипці́, гроше́й (Р. в.), катало́г, некро́лог, біоло́г, верба́, випадок, госте́й (Р. в.), залоза́, ку́рятина, граблі́, металу́ргія, хіру́ргія, ненави́сть, Покро́ва, отама́н, ки́шка, решето́, сирова́тка, смаку́ (Р. в.), феноме́н, терези́, ялови́щина, часу́ (Р. в.), отама́н, базари́ще, батьківство́,

виконання, бородавка, послання, ожеледиця, старанність, обіцянка, кропива, бюлетень, псевдонім, перегин, переділ, переїзд (дія), переїзд (місце), течія, нелюб, припис, присмерки, хитрощі, переговори, заручини, святощі, нутрощі, побігеньки, закрутаси, посиденьки, велогонки, радіоперешкоди, вантажівка, йогурт, генезис, педкадри, донька, дочка, позаторік, рондо (шриффт), ремінь.

6. Вивчити скоромовки:

а) *На дворі трава, на траві дрова*

Раз дрова, два дрова, три дрова.

Дрова – вишир двору, дрова – вздовж двору.

Чи не вмістить двір дров

Треба видворити дрова на дров'яний двір.

б) *Бук бундючивсь перед дубом,*

Тряс над дубом бурим чубом.

Дуб пригнув до чуба бука –

Буде букові наука.

в) *Ротмістр з ротмистршею, Сашко із сушінням та Маланья-балакуха зупинилися побалакати. Маланья-балакуха балакала, що їй горила говорила, присуджувала, що на дворі-подвір'ї погода розмокропогодилася, а на зорі озеро порозовіло. А ротмістр із ротмистршею розповіли, як вони їли-їли льонків у ялини, їх ледве-ледве у ялини доїли. А потім Сашко шапкою шишку зшиб, потратив у колиску перепелиці, і перепелиця перепеленя ледве переповила.*

Література

1. Варава Я.В. Наголошування складних слів. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine41-11.pdf>
2. Винницький В.М. Акцентна дублетність і кодифікація (на матеріалі непохідних іменників чоловічого роду). *Мовознавство*. 1983. № 6. С. 25–36.
3. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.

4. Задорожний В. Акцентна поведінка слів у групі іншомовної лексики: спостереження над закономірностями. *Дивослово : Українська мова й література в навчальних закладах*. 2009. № 9. С. 36–38.
5. Левун Н. Наголошуймо слова правильно! *Бористен*. 2013. № 2. С. 22–26.
6. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / уклад.: М.М. Пещак та ін. Київ : Довіра, 2001, 2003. Близько 140 000 слів.
7. Погрібний М.І. Українська літературна вимова: Навчальний посібник з комплектом аудіокaset. Дніпропетровськ: Агентство «Трансформ», 1992.
8. Пристай Б.Р., Пристай Г.В. Акцентні варіанти української мови: теорія, історія. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Сер. : Філологія. 2014. № 1107, Вип. 70. С. 110–114.
9. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2002. С. 32–37.
10. Складенко В.Г. Історія акцентуації іменників а-основ української мови. Київ: Наукова думка, 1969. 148 с.
11. Складенко В.Г. Історія акцентуації іменників середнього роду української мови. Київ: Наукова думка, 1979. 111 с.
12. Сокирко Л.Г. Слово актора. Поради з орфоепії українського сценічного мовлення. Київ: Мистецтво, 1971. 56 с.
13. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Л. : ПАІС, 2004. 331 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 13-14.

АРТИКУЛЯЦІЙНО-ОРФОЕПІЧНИЙ ПРАКТИКУМ. ОСОБЛИВОСТІ НАГОЛОШУВАННЯ ЗАЙМЕННИКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ (4 год.)

План

1. Специфіка наголошування займенників в українській мові.
2. Акцентуація префіксальних займенників.
3. Наголошування займенників та їх форм зі сталим наголосом.

4. Особливості наголошування займенників у поєднанні з прийменниками.

Завдання:

1. Опрацювати наукову публікацію *Левун Н. Наголошуймо слова правильно! Бористен. 2013. № 2. С. 22–26.*
2. Підготувати й записати авторський новинний аудіотекст із дотриманням нормативного наголошування займенників.
3. Проаналізувати мовлення одного з відомих медійників (на вибір студента). Звернути увагу на нормативність наголошування слів.
4. У поданих нижче словах та словосполученнях, що вживаються із займенниками, поставити наголос, перевірити нормативність за словником:

тебе, до тебе, абиякий, хто-небудь, хтозна-який, будь-кого, до самого себе, себе одну, самих себе, до чого, вражати в саме серце, закоханий по самі вуха, цьому, ті ж самі обличчя, з самого малечку, для чого-небудь, за собою, завдяки мені, на тобі, на собі, на цьому, цього, всьому, кого-небудь, від кого-небудь, у хтозна-котрому, після цього, для того щоб, всього того.

5. Запропоновані займенники поставити у Р. в, О. в. однини без прийменника та з прийменниками (до, з, зі, із, від...).

Вона, той, цей, ніякий, ніщо, нічий, дещо, деякий, абиякий, хтось, який-небудь, казна-хто, мій, абищо, щось, дехто, він, весь, вони.

Зразок: я

Р. в.: менé, до мéне;

О. в.: мнóю, зі мнóю

6. Вивчити скоромовки:

а) *Ми ходили дЕщо, говорили прОщо, тільки коли ми кому хоч що, або аби щО, то нехай нам хтозна щО і от щО, ми не те щО, а ви там кажете, що ми там щО, або абИщо.*

б) *Гнилі кислиці висіли на осиці, спілі кислиці рясніли на осиці, прийшли лисиці, натрусили кислиці в спідниці. Лисиці пильно поле пильнували, перепілок*

полювали. Прилетіли перепелиці та й ну дзьобати кислиці. Перепел підпадьомкує, перепелиха перепелу перепідпадьомкує, перепелята перепелу, перепелиці переперепідпадьомкують. А маленька перепеличка під полукипком розпідпадьомкалась.

в) Джміль на склянку з джемом сів,

Гедзь до нього підлетів,

І дзвінка пішла розмова.

Першим гедзь промовив слово:

«Що, солодкий джем із грушки?»

«З'їм його я самотужки!»

Джміль дзижчав, що було сили,

Поки склянку не закрили.

Література

1. Веселовська З.М. Дублетні наголоси в сучасній українській мові. *Українська мова і література в школі*. 1960. № 2. С. 14–21.
2. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. Київ: Радянська школа, 1984. 160 с.
3. Єлісєвєнко Ю.П. Орфоепічний аспект фахової підготовки ведучих. *Ведучий у практиці сучасного радіомовлення* (зб. навч.-метод. матеріалів) / Упоряд. В.Я. Миронченко. Київ : Укртелерадіопресінститут, 2006. С. 51–63.
4. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.
5. Левун Н. Наголошуймо слова правильно! *Бористен*. 2013. № 2. С. 22–26.
6. Молодід Т.К. Наголос займенників та слів займенникового походження. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine4-15.pdf>
7. Мановицька А.Л. Наголос і його роль у мові. *Українська мова і література в школі*. 1980. № 4. С. 65–68.
8. Овчиннікова А.П. П'ять кроків до гарної мови: Мовленнєва комунікація: техніка мовлення / Під ред. А.Ю. Цофнаса. Одеса: ОКФА, 1997. 184 с.

9. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / уклад.: М.М. Пецак та ін. Київ: Довіра, 2001, 2003. Близько 140 000 слів.
10. Погрібний М.І. Українська літературна вимова: Навчальний посібник з комплектом аудіокaset. Дніпропетровськ: Агентство «Трансформ», 1992.
11. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 210 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 15-16.

АРТИКУЛЯЦІЙНО-ОРФОЕПІЧНИЙ ПРАКТИКУМ. ОСОБЛИВОСТІ НАГОЛОШУВАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ (4 год.)

План

1. Особливості наголошування прикметників у професійному мовленні медійника.
2. Особливості наголошування прикметників, похідних від іменників.
3. Прикметники з варіативним наголошуванням.
4. Акцентні особливості граматичних форм прикметників.
5. Смислова функція наголосу в прикметниках.
6. Наголошення складних прикметників.

Завдання:

1. Опрацювати наукову публікацію *Комарова З. Кодифіковані норми подвійного наголошування прикметників.* URL: <https://docplayer.net/65412825-Kodifikovani-normi-podviynogo-nagoloshuvannya-prikmetnikiv.html>
2. Підготувати і записати інтерв'ю у двох форматах (текстовий і аудіоформат). У текстовому варіанті слова, що мають складну вимову, записати фонетичною транскрипцією.
3. Поставити наголос у прикметниках.

Кутовий, крайовий, звуковий, жировий, дощовий, димовий, осьовий, больовий, кодовий, кварцовий, злаковий, крановий, льоновий, лавровий, кленовий, грабовий, м'язовий, кедровий, плодовий, басовий, пуховий, мальвовий, туєвий, липовий, видровий, норковий, меблевий, кастовий, кавовий, касовий, бронзовий, плівковий, річковий, пільговий, квітковий, човновий, нігтьовий, мозковий, ляльковий, вишневий, поштовий, прозовий, казковий, табуновий, чавуновий, часниковий, тютюновий, словниковий, волошковий, петрушковий, ганчірковий, голінковий, цукерковий, світанковий, серпанковий, бавовниковий, виразний, контрактовий, ненависний, порядковий.

4. Утворити присвійні прикметники чоловічого і жіночого родів, поставити наголос: *вдова, дочка, кума, Хома, Петро, ненька, лелека, сестра, Андрій.*
5. Пояснити смислорозрізнювальну роль наголосу у запропонованих прикметниках. Ввести їх у речення або словосполучення.

Правильний, ядерний, малиновий, характерний, переносний, похідний, варений, консерваторський, магістерський.

6. Від поданих іменників утворити прикметники (чол. рід, однина), в утворених словах поставити наголос:

житло, рука, помилка, речовина, рекомендація, рефлекс, очерет, щастя, муштра, мурашка, кухня, ластівка, легеня, борець, мотузка, слайд, доба, болото, льон, сад, ціль, суть, цвіль, мальва, оцет, видра, липа, нікель, вельвет, гудзик, ящірка, іграшка, ферма.

7. Визначити основний і побічний наголоси у складних словах:

Енергопромисловий, антивірусний, полімотивований, євроринковий, інформаційно-цифровий, дрібнотоварний, євроатлантичний, платоспроможний, внутрішньоочний, довгохвильовий, загальнодоступний, загальноосвітній, західноукраїнський, інформаційно-комунікаційний, віцепрем'єрський, параолімпійський, агроекономічний, зовнішньополітичний, легкоатлетичний, мовностильовий, молочнопромисловий, м'якопіднебінний, народногосподарський,

народнопоетичний, низькопродуктивний, правобережний,
медіаграмотний, україномовний, мультимільйонний, високоприбутковий,
валютно-фінансовий, заготівельно-закупівельний, слаборозвинений.

8. Вивчити скоромовки:

а) *Був собі цебер та переполуцебрився на переполуцебреньта.*

Була собі макітра та переполумакітрилась на маленькі переполумакітреньта.

б) *Цей ковпак зроблений не по-ковпаківськи.*

Треба його перековпакувати, щоб він був перековпакований.

в) *Вчора у чотири вечора Костянтин констатував, що відбувся інцидент з інтендантом: у нього яшма в замші замши́ла, а чапля чахла, чапля сохла, чапля здохла; на що підпрапори́чик з підпрапори́щицею відповіли, що Карл у Клари украв корали, а Клара в Карла украла кларнет, і необхідно провести попереджувальні протизлодійські заходи проти настільки скорботної події.*

г) *Ворона-Каркарона*

– Де, вороно-каркароно, ти була?

Що, вороно-каркароно, принесла?

Я проснулась, стрепенулась І: «Кар-кар!»

На воронячий зібралась я базар.

Рано-рано прилетіла до струмка,

На городі проковтнула черв'яка.

Покружляла, покружляла я вгорі.

Горобців порозганяла у дворі.

Стріла півня-розбишаку, пісняка –

І чкурнула, дременула із двора.

Література

1. Багмут А.Й. Інтонація спонтанного мовлення. Київ: Наукова думка, 1985. 216 с.

2. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
3. Орфоепічний словник української мови / за ред. В. Русанівського. Київ: Перун, 2006. 208 с.
4. Петренко Н. Особливості наголошування різних частин мови полісемічних слів у синхронному й діяхронному аспектах. *Українська мова і література в школі*. 2008. № 8. С. 40–45.
5. Погрібний М.І. Орфоепічний словник. Київ: Рад школа, 1984. 629 с.
6. Сокирко Л.Г. Слово актора. Поради з орфоепії українського сценічного мовлення. Київ: Мистецтво, 1971. 56 с.
7. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум: навч. посіб. / За ред. М.М. Фащенко. Київ: Академія, 2010. 176 с.
8. Томан І. Мистецтво говорити. Київ: Політвидав України, 1989. 257 с.
9. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник / За ред. М.А. Жовтобрюха. Київ: Наук. думка, 1973. 724 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 17-18.

АРТИКУЛЯЦІЙНО-ОРФОЕПІЧНИЙ ПРАКТИКУМ. ОСОБЛИВОСТІ НАГОЛОШУВАННЯ ЧИСЛІВНИКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ (4 год.)

План

1. Акцентні особливості граматичних форм числівників.
2. Наголошення складних та складених числівників.

Завдання:

1. Створити оригінальний аудіотекст на тему «Розпорядок дня сучасного студента», дотримуючись норм наголошування числівників в українській мові.

2. Прослухати радіопрограму (на вибір) і виявити порушення у наголошуванні числівників. Прокоментувати їх.
3. Виписати з журналістського тексту чотири речення з неозначено-кількісними числівниками. Прокоментувати їх наголошування, за потреби перевірити за словником.
4. Скласти речення з числівниками (1, 14, 30, 60, 90, 54) у прямому та непрямому відмінках. Прокоментувати особливості їх наголошування.
5. Записати чотири речення з дробовими числівниками. Числівники записувати словами, поставити наголос.
6. Усі числівники, які вжиті у поданих нижче реченнях, записати словами у відповідній відмінковій формі, поставити наголос, за потреби перевірити за словником. Прокоментувати особливості наголошування числівників.
 - А) *Сьогодні у 124 жителів м. Ужгород лабораторно підтверджено діагноз COVID-19, для когось це вже вдруге за рік.*
 - Б) *Цього року Україна у рейтингу володіння англійською мовою піднялась на 5 сходинок, з 49 на 44 місце.*
 - В) *Загалом 10112 українців померло від коронавірусної хвороби.*
 - Г) *За рівнем смертності через коронавірус ми на 12 місці у світі, такий рейтинг насторожує усіх лікарів.*
 - Ґ) *69 військовослужбовців вважаються зниклими безвісти від початку проведення АТО на Донбасі.*
 - Д) *Станом на 1 січня 2020 року в українських закладах вищої освіти навчалось 80470 іноземних студентів зі 158 країн світу.*
 - Е) *200 студентам з Нігерії не дозволено в'їзд до України.*
 - Є) *Абияке заповнення документів призвело до втрати понад 570 000 гривень.*
7. Вивчити скоромовки:
 - а) *Летів горобець через верхній хлівець, ніс пуд городу, нам дав потроху.*
 - б) *Їхали крамарі, стали на горі тай забалакалися про Прокопа, про Прокопиху, про маленькі Прокопенята.*
 - в) **ЛЕЖЕНЬ**

Жоржик-лежень, лежебока,
З лежебокою морока,
Женя каже: – Не лежи,
Жито жати поможи. –
Лежень каже: – Може, жалко,
Жалко, Женечко, лежанки?
Що ж, як будете ви жати,
Зможу в житі я лежати!

Література

1. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів. *Телевізійна й радіожурналістика : зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2001. Вип. 4. С. 151–158.
2. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
3. Єлісєв Ю.П. Орфоепічний аспект фахової підготовки ведучих. *Ведучий у практиці сучасного радіомовлення* (зб. навч.-метод. матеріалів) / Упоряд. В.Я. Миронченко. Київ: Укртелерадіопресінститут, 2006. С. 51–63.
4. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.
5. Плющ Н. Мова солов'їна. То чому ж цвірінькаємо? (Про вимовні норми в умовах української-російської мови). *Урок української*. 2001. № 4. С. 19–22.
6. Сербенська О. А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2002. С. 32–37.
7. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
8. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / За ред. М.М. Фащенко. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 176 с.
9. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Львів: ПАІС, 2004. 331 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 19-20.

АРТИКУЛЯЦІЙНО-ОРФОЕПІЧНИЙ ПРАКТИКУМ. ОСОБЛИВОСТІ НАГОЛОШУВАННЯ ПРИСЛІВНИКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

(4 год.)

План

1. Акцентні особливості граматичних форм прислівників.
2. Наголошування прислівників, утворений від іменників.
3. Наголошування прислівників, утворених від прикметників.
4. Наголошування прислівників, утворених від дієслів.
5. Варіантна акцентуація прислівників.

Завдання:

1. Створити й записати аудіотекст на тему: «Сучасне журналістське розслідування: основні ризики та переваги», дотримуючись акцентуаційних норм.
2. За допомогою додавання словотворчих суфіксів і префіксів утворити прислівники і поставити наголос.

Тихий, новий, двоє, голос, гора, низ, ручний, мій, очі, привабливий, мовчати, весна, український, перший, далекий, бік, північ, верх, хотіти.

3. Прочитати речення, дотримуючись норм правильної вимови й акцентуації.

А) Осінь – це прозоре терпке вино, якого ніколи не можна напиться досхочу, надто швидко воно закінчується.

Б) Зараз скажу річ безумовно ризиковану й сумнівну: надлишок відомостей про зловживання, крадіжки, піляння, домовленості й залежності без переконливої демонстрації воздаяння замість законного обурення й зрештою несприйняття суспільством такого способу існування створює протилежний виховний ефект.

В) Я знаю, що в цієї дівчинки багато складних, часом непідйомних наодинці проблем.

Г) Я завжди із цікавістю чекаю Нобелівський тиждень – перший повноцінний тиждень жовтня, коли Нобелівський комітет оголошує лауреатів.

Г) Звісно, цей спеціальний статус бажано постійно чимось підтверджувати.

Д) Подобається нам чи ні, людина з мікрофоном і камерою – особа недоторканна, так солідарно вирішили в цивілізованому світі

Е) Юлію Федів донедавна знали не аж так багато людей.

4. Прочитати прислівники, правильно наголошуючи.

Спозаранку, щовечора, дотла, зісподу, засвітла, наглухо, попросту, порізно, допізна, безвісти, навхрест, заодно, пошепки, навскіс, до смаку, разом, деколи, доверху, зазвичай, по-товариському, затепла, зблизька, зрання, ліворуч, надовго, напровесні, наскрізь, неспроста, всередині, широко, навічно, невтямки, отак, позавчора, нанизу, насторожі, впереміш, напідпитку, напихваті, заочі, вручну, щохвилини, по-своєму, по-сусідському, будь-коли, так-от, хтозна-де.

5. Вивчити скоромовки:

а) Вашому Паламареві нашого Паламаря не перепаламарювати. Наш Паламар вашого Паламаря перепаламарить, перевипаламарить.

б) Кинув кріп Прокіп в окріп. У окропі, окрім кропу кипить короп для Прокопа.

в) Кіндрат в брід брів – зустрів бобрів, зустрів бобрів – бобри у рів. Кіндрат добрів – змокрів до брів.

Література

1. Богданова Є. Історія акцентуації відприкметникових прислівників, мотивованих суфіксальним прикметниками. *Мовознавство*. 2016. № 4. С. 60–69.
2. Винницький В. Відповіді читачам: разом чи разом? *Українська мова і література в школі*. 1988. № 3. С. 68–69.

3. Вiniцький В. Семантична диференціація прислівників за допомогою наголосу. *Українська мова і література в школі*. Київ, 1979. № 12. С. 34–43.
4. Іваночко К. Акцентуація прислівників в сучасній українській літературній мові: автореф. дис. ...канд. філол.наук. Львів, 1997. 20 с.
5. Іваночко К. Варіантна акцентуація прислівників в українській літературній мові. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць ДДПУ ім. івана Франка*. Серія: Історія, 2003. № 11. С. 242–250.
6. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
7. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Л. : ПАІС, 2004. 331 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 21-22.

ДИКЦІЯ В УСНОМУ МОВЛЕННІ ТА МЕТОДИКА ОВОЛОДІННЯ НЕЮ. ОСОБЛИВОСТІ НАГОЛОШУВАННЯ ДІЄСЛІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ (4 год.)

План

1. Особливості наголошування неозначеної форми дієслова.
2. Наголошування особових форм дієслова.
3. Сміслова функція наголосу в дієсловах.

Завдання:

1. Підготувати і записати авторську радіопрограму (жанрова приналежність на вибір студента).
2. Наголошування неозначеної форми дієслова.

Посидіти, розгледіти, ненавидіти, всидіти, помовчати, залежати, бряжчати, бурчати, верещати, гарчати, бриніти, веліти, вертіти, гриміти, прогудіти, пролетіти, проскрипіти, свистіти, скипіти,

стугоніти, шепотіти, щеміти, благословити, бубнити, грозити, звеселитися, провчити, простити, сторожити, страшити, бовтати, іржавіти, дичавіти, зубожіти, віднести, випити, викликати, винайти.

3. Наголошування особових форм дієслів.

Живемо, живе́те, несе́мо, несе́те, ле́мо, ле́те, бурмо́тимо, бурмо́тите, брину́мо, брину́те, гніви́мо, гніви́те, гляди́мо, гляди́те, ко́втни́мо, ко́втни́те, до́саджу, до́садиш, до́садить, до́садите, про́шу («звертаю́ся з проха́нням, клопо́чу»), про́шу («закликаю́, запро́шую»), ка́жу, ро́блю, но́шу, го́ворю, ро́зпові́ла, но́шу, по́ношу, ко́лишу, по́колишу, на́лила, підня́ла, зна́йде, зі́йде, при́йде, пі́демо, і́демо, бу́демо.

4. Виконати вправу для відпрацювання керування фонаційним подихом у русі. Її треба промовляти, імітуючи стрибання на скакалці, щоб відтворити фізичне навантаження і в такий спосіб тренувати подих під час руху:

СКАКАЛКА

<i>Зі скакалкою стрибаю.</i>	<i>Я стрибаю без упину,</i>
<i>Я навчитися бажаю</i>	<i>Без задишки подих лине.</i>
<i>Подихом своїм владати</i>	<i>Голос звучний, рівно леться,</i>
<i>Так, щоб звук він міг тримати,</i>	<i>Легко це мені вдається.</i>
<i>Щоб глибоким був, ритмічним,</i>	<i>Раз-два, раз-два, раз-два, раз!</i>
<i>Не підводив стан фізичний.</i>	<i>Я стрибаю довгий час.</i>

5. Для вироблення правильної техніки мовлення, постановки фонаційного (мовного) дихання виконати вправу, викладену у формі гексаметра.

*Запам'ятовуй, що перш, аніж слово почати у вправі,
Маєш клітину грудну ти розширити злегка; при цьому
Черева низ підбери, щоб створити для звука опору.
Плечі, як дихаєш, мають у спокої бути, недвижні.
Кожний рядочок вірша ти проказуй на видих єдиний,
Стеж, аби протягом мовлення груди твої не стискались,*

*Адже на видиху рухатись має лише діафрагма.
Як прочитаєш рядок, не женися читати наступний:
Витримай паузу, віри як велить, а в той час ти
Трохи повітря додай, та лише тільки подихом нижнім,
Стримай повітря на мить, а тоді вже читання продовжуй.
Пильно вистежуй, аби кожне слово ставало почутим:
Дикцію ясну і чисту на приголосних не втрачай ти,
Рот відкривай, не лінуйся, щоб голосу вихід був вільний,
Голос і в тихому мовленні хай збереже металевість.
Перш, ніж почати вправлятись на темп, висоту чи на гучність,
Треба звернути увагу на рівність і стійкість звучання,
Слухати пильно, щоб голос ніде не дрижав, не хитався.
Видих ощадливо розрахувати на кожний рядочок:
Зібраність, дзвінкість, польотність, повільність, і стійкість, і плинність –
Ось що ти слухом уважним шукатимеш пильно у вправах.*

Література

1. Овчиннікова А.П. П'ять кроків до гарної мови: Мовленнєва комунікація: техніка мовлення / За ред. А.Ю. Цофнаса. Одеса: ОКФА, 1997. 184 с.
2. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
3. Сокирко Л. Г. Слово актора. Поради з орфоепії українського сценічного мовлення. Київ: Мистецтво, 1971. 56 с.
4. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / За ред. М.М. Фащенко. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 176 с.
5. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Л. : ПАІС, 2004. 331 с.

СКЛАДНІ ВИПАДКИ НАГОЛОШЕННЯ: КОРОТКИЙ СЛОВНИК

А

абі́де

або́що

агроно́мія

адже́

адресува́ти

азербайджáнський

айва́

алфаві́тний

ана́фема

апартаме́нти

апокрифі́чний

аргуме́нт

аристокра́тія

áркуши́к

артилері́йський

áтомний

Б

багатонаціо́нальний

багаторазо́вий

бахчисара́йський

бездрото́вий

безпринци́пний

безстроко́вий

бе́шкет

бібліоте́кар

біржові́й

бла́говіст

близькі́й

бо́втати

болоті́стий

боро́давка

бо́рючись

босо́ніж

бровá

бронетранспортéри

бури́тинóвий

бюлетéнь

В

ва́ги (мн.)

вантажі́вка

ві́года (користь)

вигóда (зручність)

видáння

визво́льний

використóвувати

вимóга

ві́падок

вира́зний

ві́сіти

високопостáвлені

ві́трата

виши́ваний

відвезті́

відвесті́

відго́мін

віднести́

відо́мість (список)

відо́мість (повідомлення, дані, популярність)

військово-технічний

віршовий

вітчим

Г

гальмо

гальма

гібралтарський

глибоко

глотковий

глядач

гористий

горобина

горошина

граблі

грамоти

графá

графіті

грушевий

гуртожиток

гучний

гучно

Г

гавити

галаган

гáнок

геготáти

гелгіт

гигнути

гирліга

гнотовий

грунто́вий

Д

далебі́

дані́на

да́но

двоступене́вий

демілітаризо́ваний

деревина́ (матеріал)

дереві́на (дерево)

дециме́тр

де́циця

де-ю'ре

джентельме́н

джерело́

джинсо́вий

ди́влячись

дича́вити

діало́г

добові́й

добу́ток

довезті́

довесті́

дове́рху

дові́дник

до́гмат

до́кір

докуме́нт

донесті́

до́нька

допі́зна

до́слідний

дослі́дник

до́чіста

до́чка

дрімо́та

дро́ва

Е

евфоні́я

ейфорі́я

éкскурс

експе́рт

експе́ртний

експлуата́ція

експортéр

епіле́нсія

епіло́г

Є

євразі́йський

єдиноплемі́нний

єреті́к

єство́

Ж

жалі́ти

жа́ло

жало́ба

жалюзі́

жаркі́й

же́вріти

живо́пис

житло́

житловій

жмурки

З

за́бавка

забарикадува́лися

завда́ння

завезти́

завести́

за́вжди́

завчасу́

за́гадка

за́головок

за́грава

зада́рма

заіржа́влий

заіржа́вити

закі́нчити

за́кладка (у книзі)

законтра́ктований

за́крутка

залиши́ти

замі́жня

занести́

за́очі

запам'ято́вувати

за́понка

запрото́рити

за́ставка

за́стібка

засто́порити

зате́мна
зві́сока
зда́лека
зібра́ння
знахо́дитися
зобра́жити
зо́зла
зокре́ма
зра́ння
зру́чний
зубо́жіння
зубо́жіти

І

ідемо́
і́кло
іконо́пис
інду́стрія
інформаці́йний
і́рис (рослина)
і́ріс (цукерка)
і́скра

К

ка́мбала
камфо́рний
катало́г
катма́
католи́цький
кварта́л
квасоле́вий
ки́дати

кі́шка
кіломе́тр
кістковíй
ко́лесо
ко́лія
компенсаці́йний
консо́рціум
констру́кторський
конфіденці́йний
концептуа́льний
координува́ти
ко́пчений (дієприкметник)
копче́ний (прикметник)
корíсний
ко́рість
корпоратíвний
короткоча́сний
ко́сий
котрі́й
крице́вий
кро́їти
кропива́
куліна́рія
ку́рятина
кухо́нний
Л
ламкі́й
ла́те
легіті́мність
листопа́д

лі́чити

ли́ше

лі́топис

ло́киина

лу́па

лю'стро

М

ма́буť

магісте́рський (ступінь)

ма́ркетинг

ме́неджер

мере́жа

металу́ргія

ми́лостиня

міліме́тр

мрі́йли́вий

мя'зови́й

Н

набо́жний

на́впіл

навча́ння

на́голо

надба́ння

наза́вжди́

на́зирцем

нанести́

напа́сть

напі́й

напро́весні

напро́чуд

на́рівні
наса́мперед
на́скрізний
на́тице́серце
на́чинка
недо́торка́нність
нена́видіти
нена́висний
нена́висть
не́сті
ни́зати
ні́вечити
ні́здря
но́вий
ну́дний

О

оба́біч
оби́ця'нка
обра́ння
обру́ч (іменник)
о́бстріл
одина́дцять
одно́разо́вий
озна́ка
о́лень
опто́вий
опублі́кува́ти
осе́тер
ота́ман
о́цет

П

паві́ч

пара́ліч

партéр

пе́карський

пені́тенціа́рний

перво́цвіт

перéбіг

перевезті́

перевесті́

переві́зний

перéкис

переля'к

перенесті́

перéпад

перéпис

перéпустка

перéсуд

перéтин

першочерго́вий

піала́

підда́ний (дієприкметник)

підда́ний (іменник, істота)

підлі́тковий

підпоро́дкува́ння

пізна́ння

пітні́й

піце́рія

пла́стиковий

плащові́й

плитковий
пóдруга
позиціонування
пóзначка
пóмилка
поміщик
помóвчати
поня'ття
порядкóвий
посерéдині
посі́віти
посі́діти
привезті́
привесті́
прі́морозок
принесті́
пристрéлити
прі́чип
прі́ятель
прóділ
промі́жок
прóстий
профéсорсько-виклада́цький
псевдоні́м
публіка́ція

Р

ра́зом
реконструкті́вний
ре́мінь (пояс)
реструктуризо́ваний

ре́шето

ри́нковий

рівни́на

роздрі́бний

роzkóшi

ро́змах

ро́зпірка

розповідни́й

розпові́сті

розча́вити

руко́пис

ру́но

руслó

С

сантимéтр

све́рдо

світлозахисни́й

світлості́йкий

серéдина

симетрі́я

сирóватка

сі́льськогосподáрський

сі́мдеся'т

сітча́стий

скінчи́ти

скучни́й

слаби́й

слі́на

смерко́м

смуше́вий

сні́дання
соломи́нка
спі́на
співробі́тництво
спо́вна
ста́ріти
ста́туя
сте́рпіти
стові́дсotковий
сто́рінко́вий
стриба́ти
судно́
сумі́рний
супрові́дний
сфотографува́ти

Т

тако́ж
талані́ти
текстові́й
темно́та
тере́зі
те́рен (кущ)
тере́н (територія)
терно́вий
течі́я'
ті́гровий
тисо́вий
тіту́льний
тихи́́м
тім'я́ний

тіні́стий

то́впитися

товсті́й

толочи́ти

торо́чити (швидко говорити)

торочи́ти (розпускати)

травесті́я

транспорти́вання

тра́пéза

тризу́б

трудні́й

ту́луб

У

ужали́ти

улесті́ти

уподо́бання

ура́зливий

урочи́стий

усере́дині

у́смішка

у́стілка

утверди́ти

Ф

фармаці́я

фарту́х

фа́рфóр

фахові́й

фено́мен

філі́стер

філі́стерський

фірмовий

фланго́вий

фо́льга

фо́рзац

Х

ха́ос (у міфології: стихія)

хао́с (безлад)

хваткий

хирля'вий

хиткий

хірургічний

хлипкий

хлю'пну́ти

хоро́брий

хоробрішати

Ц

ца́рина

цеме́нт

це́нтнер

ці́ган

цілодобовий

цілодобо́во

цінні́к

Ч

чавіти

чарівний

чепурний

черговий

черпа́ння

черствий

чёрствіти

чималій

читання

чіткій

чорно́зем

чорно́слив

чорно́та

чотирна́дцять

чуткій

Ш

ши́роко

шляхо́м

шляхопрові́д

шовко́вий

шофе́р

Щ

щабéль

щавéль

щéлепа

щі́пці

щілі́на

щодо́бовий

Я

яблунéвий

яйце́вий

я'кось (невідомо як)

яко́сь (одного разу)

ярмарко́вий

ясний

ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Орфоепія як розділ мовознавства.
2. Основні правила української літературної вимови.
3. Основні орфоепічні норми.
4. Порухення правил української літературної вимови.
5. Анатомо-фізіологічні передумови творення мовних звуків.
6. Будова мовленнєвого апарату.
7. Акустичні властивості мовних звуків.
8. Фонетична транскрипція.
9. Фонематична транскрипція.
10. Загальна характеристика та класифікація мовних звуків.
11. Артикуляційно-акустичні умови творення голосних звуків.
12. Основні вимовні норми у системі українського вокалізму.
13. Особливості вимови голосних [a], [o], [y].
14. Вимова звуків [e] та [и] в українській мові.
15. Особливості вимови звука [i].
16. Найдавніші чергування голосних звуків.
17. Основні вимовні норми у системі українського консонантизму.
18. Вимова дзвінких і глухих приголосних звуків.
19. Фонемна кореляція [г] і [ґ].
20. Вимова губних і зубних приголосних звуків.
21. Вимова шиплячих звуків.
22. Особливості вимови звукосполучень.
23. Вимова африкат.
24. Особливості вимови слів іншомовного походження.
25. Позиційні зміни голосних і приголосних фонем у мовному потоці.
26. Основні закони милозвучності в українській мові.
27. Засоби милозвучності української мови.
28. Фонетичне слово. Акцентно-ритмічна структура фонетичного слова.

29. Проклітики. Енклітики.
30. Партитура тексту.
31. Особливості українського наголосу. Типи наголосів (словесний, логічний, фразовий, синтагматичний, емпатичний, наголос акцентної групи).
32. Функції наголосу в українській мові.
33. Поняття акцентами, акцентуаційної норми.
34. Варіативне наголошування слів в українській мові.
35. Словесний наголос, його особливості.
36. Фразовий наголос та його типи.
37. Логічний наголос (за працями Митрополита Іларіона та М.І. Погрібного).
38. Наголос акцентної групи. Емпатичний наголос.
39. Інтонація, пауза, мелодика. Їх роль у вимові.
40. Зони фонетичної інтерференції в українській мові (лінгвістичний і соціолінгвістичний аспект).
41. Моделі акцентноритмічної структури українського слова В.А. Богородицького та О.О. Потебні.
42. Основні норми наголошування іменників у професійному мовленні.
43. Акцентуація префіксальних, префіксально-суфіксальних та суфіксальних іменників.
44. Наголошування складних іменників та аббревіатур.
45. Особливості наголошування іменників іншомовного походження.
46. Наголошування прізвищ та географічних назв.
47. Подвійне наголошування іменників в українській мові.
48. Особливості наголошування іменників у сполученні з числівниками.
49. Специфіка наголошування займенників в українській мові.
50. Акцентуація префіксальних займенників.
51. Наголошування займенників та їх форм зі сталим наголосом.
52. Особливості наголошування займенників у поєднанні з прийменниками.
53. Особливості наголошування прикметників у професійному мовленні медійника.

54. Особливості наголошування прикметників, похідних від іменників.
55. Прикметники з варіативним наголошуванням.
56. Акцентні особливості граматичних форм прикметників.
57. Смислова функція наголосу в прикметниках.
58. Наголошення складних прикметників.
59. Акцентні особливості граматичних форм числівників.
60. Наголошення складних та складених числівників.
61. Акцентні особливості граматичних форм прислівників.
62. Наголошування прислівників, утворених від іменників.
63. Наголошування прислівників, утворених від прикметників.
64. Наголошування прислівників, утворених від дієслів.
65. Варіантна акцентуація прислівників.
66. Особливості наголошування неозначеної форми дієслова.
67. Наголошування особових форм дієслова.
68. Смислова функція наголосу в дієсловах.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

Основна література

1. Башманівська Л.А., Башманівський В.І. Дикція й емісія голосу. Виразність професійного мовлення журналіста: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів і дистанційного навчання. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 108 с.
2. Винницький В. Українська акцентна система: становлення, розвиток. Львів: Бібльос, 2002. 578 с.
3. Гливінська Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія: навч. посіб. Київ: Логос, 2010. 416 с.
4. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
5. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011. 180 с.
6. Орфоепічний словник української мови: В 2 т.: Близько 140 000 слів / За ред М.М. Пещак, В.М. Русанівського; Уклад.: М.М. Пещак та ін.; НАН України; Український мовно-інформаційний фонд; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Довіра, 2001–2003. Т. I. 955 с.; Т. II. 918 с.
7. Орфоепічний словник української мови / уклад.: В. Русанівський, В. Чумак, Г. Ярун; за ред. В. Русанівського. Київ: Перун, 2006. 202 с.
8. Плющ Н.П., Бондаренко В.В. Сучасна українська мова. Орфоепія: навч. посіб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 207 с.
9. Сербенська О. Голос і звуки рідної мови. Львів: Апріорі, 2020. 280 с.
10. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.

Допоміжна література

11. Багмут А.Й., Борисюк І.В., Олійник Г.П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. Київ, 1994. 168 с.

12. Багмут А.Й. Інтонація спонтанного мовлення. Київ: Наукова думка, 1985. 216 с.
13. Бойко В. Проблема орфоєпії української літературної мови. *Мовознавство*. 1987. № 11. С. 12–14.
14. Борисюк І.В. Форми і функції інтонації українського спонтанного мовлення. Київ: Наукова думка, 1990. 200 с.
15. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2002.
16. Винницький В.М. Акцентуаційні етюди: монографія. Львів – Жовква: Місіонер, 2004. 280 с.
17. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. Київ: Радянська школа, 1984. 160 с.
18. Винницький В.М. Функційне навантаження українського наголосу. Львів: ДП «Видавничий дім «Укрпол», 2010. 373 с.
19. Гальчук, І. Акцентуаційна адаптація запозиченої лексики в українській мові: (наголошення слів бутик і дискурс). *Українська мова*. 2006. № 3. С. 58–66.
20. Головащук С. Словник наголосів. Київ: Наукова думка, 2003. 319 с.
21. Дьячук С.В. Порухення милозвучності української мови в сучасних ЗМК. *Держава та регіони*. 2013. № 2. С. 74–76.
22. Задорожний В.Б. Наголос як словотвірний чинник. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов. 2015. №. 12. С. 58–63.
23. Задорожний В.Б. Про причину постійної наголошуваності префікса ви- в дієсловах доконаного виду. *Мовознавство*. 2003. № 4. С. 66–75.
24. Залюбовська Л. Особливості орфоєпії в мові засобів масової інформації. *Мандрівець*: Видання «Наукових записок Національного ун-ту «Києво-Могилянська Академія». 2008. Вип. 2. С. 71–76.
25. Іщенко О.С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення. Київ: Інститут української мови НАН України, 2012. 220 с.

26. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: навчальний посібник. Київ: Ліра-Київ, 2007. 240 с.
27. Кобиринка Г. Лексико-семантична функція українського наголосу. *Наук. зап. НаУКМА*. Сер. Філол. науки. 2010. Т. 111. С. 21–23.
28. Косенко Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібник. Суми: Сумський державний університет, 2011. 281 с.
29. Левун Н. Наголошуймо слова правильно! *Бористен*. 2013. № 2. С. 22–26.
30. Левун Н.В. Шляхи засвоєння акцентуаційних норм української мови. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2014. Вип. 15. С. 110–117.
31. Наконечна Л.Б. Сучасна українська мова: Фонетика. Орфоепія. Морфонологія. Графіка. Орфографія: посібник. Вид. 2-ге, доповнене і перероблене. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 108 с.
32. Наконечний М.Ф. З історії орфоепічних норм сучасної української мови: (Про одну традиційну рису укр. літ. вимови). *Питання літературознавства і мовознавства*. 1965. Вип. 1. С. 57–62.
33. Овчинникова О. П'ять кроків до гарного мовлення. Мовленнєва комунікація: техніка мовлення. Одеса, 1997. 120 с.
34. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / уклад.: М.М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2001, 2003.
35. Погрібний М.І. Орфоепічний словник. Київ: Рад школа, 1984. 629 с.
36. Погрібний М.І. Словник наголосів української літературної мови. Київ: Рад. школа, 1959. 602 с.
37. Пристай Б.Р., Пристай Г.В. Акцентні варіанти української мови: теорія, історія. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Сер.: Філологія. 2014. № 1107, Вип. 70. С. 110–114.
38. Ріпей М., Бореичук О. Говорімо правильно. *Дивослово*. 2013. №03(672). С. 48–51.
39. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2002. С. 32–37.

40. Сербенська О. Основні параметри милозвучності української мови. *Теле- та радіожурналістика*, 2016. Вип. 15. С. 258–266.
41. Стахів М. Український комунікативний етикет: навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2008. 245 с.
42. Сучасна українська мова: підручник / О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; за ред. О.Д. Пономарева [2-ге вид., перероб.]. Київ: Либідь, 2001. 400 с.
43. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / За ред. М. Фащенко. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 176 с.
44. Томан І. Мистецтво говорити. Київ: Політвидав України, 1989. 257 с.
45. Тоцька Н. Засоби милозвучності української мови. *Дивослово*. 2012. №12(669). С. 38–43.
46. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник / за ред. М.А. Жовтобрюха. Київ: Наук. думка, 1973. 724 с.
47. Українська мова: Орфографія. Орфоепія: Тестові завдання: навч. посіб. / За ред. М.Л. Микитин-Дружинець. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 336 с.
48. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): монографія. 3-тє вид. Івано-Франківськ, 2013. 332 с.
49. Штурнак О. Інтонаційна виразність – важливий елемент телевізійного тексту. *Вісник Львів. нац. ун-ту*: Серія: журналістика. Львів, 2007. Вип. 7. С. 154–160.
50. Ющук І. Милозвучність української мови. *Дивослово*. 2018. № 10 (739). С. 43–46.
51. Ярмолінська М.В. Методологічні принципи дослідження мовної милозвучності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2017. Вип. 27 (1). С. 65–67.
52. Ярмолінська М.В. Проблема визначення й історія вивчення української евфонії. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2017. Вип. 34. С. 96–109.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

53. Вправи для покращення дикції від Наталки Пазюк.
#ЯхочуЗтобоюГоворити: YouTube-канал. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=6Vdu73pICj0>
54. Гарна вимова: YouTube-канал. URL: <https://bit.ly/3D3vNrt>
55. Електронна бібліотека Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/>
56. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника.
URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>
57. Мовна майстерня Ореста Масника. URL:
https://www.tiktok.com/@orestmasnyk_coach/video/7407714728870497542
58. Найдовша скоромовка у світі. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=5s0MwmxOFAI>
59. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету.
URL: <https://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
60. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. URL:
<http://www.nbuv.gov.ua/>
61. Орфоепічний словник української мови. URL: <https://1673.slovaronline.com/>
62. Погрібний М.І. Українська літературна вимова. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=2viI7mIvK04>
63. Транскрипція. Словозміна. URL: <https://goroh.pp.ua/>